

תפיסת הבטיחות במכינה שעה וחצי

מטרות:

1. ביסוס נושא הבטיחות במכינה כחלק אינטגרלי מהתהליך החינוכי.
2. הנחת תפיסה של ערך חיי אדם בבסיס לתפיסת הבטיחות.
3. הענקת כלים לניהול סיכונים וחינוך לבטיחות.

מהלך:

1. משחק פתיחה. (10 דקות)
2. צופים בכתבה על אסון צפית (עד דקה 24.30)

<https://13tv.co.il/item/news/hamakor/season-16/episodes/hoocj-1028639/>

(30 דקות)

הנחיות לצפיה:

מחלקים לכל אחד תפקיד -
ראש המכינה + מנהל המכינה
המדריכה
חניכי המכינה

כל אחד צריך לענות על השאלה הבאה עבור הדמות שקיבל:
מה הנורות האדומות שנגלו לדמות הזאת?

3. חוזרים ומשתפים

למי היה יכולת לראות את הנורות האדומות?

על מי האחריות?

מה ההבדל בין אחריות לאשמה? איך אפשר להבדיל בין שניהם?

איזו תרבות עולה מהכתבה? אילו ערכים משתקפים כאן? אילו קודים בין האנשים?

(15 דקות)

4. קוראים מתוך מסקנות ועדת אהרונישקי, שהוקמה לאחר האסון: (20 דקות)

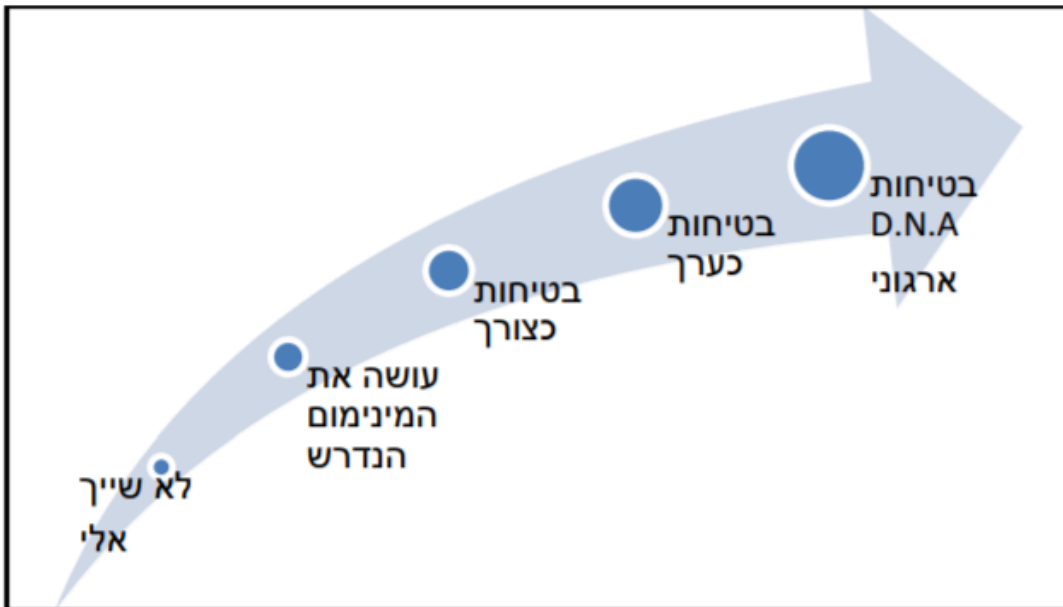
תרבות של בטיחות

א. מהי תרבות הבטיחות אליה יש לחתור במכינות הקדם צבאיות? תרבות בטיחות היא תוצר של ערכים, גישות יכולות ותבנית התנהגות של ההנהלה, המדריכים והחניכים במכינה הקובע את היחס והמחויבות לבטיחות הלכה למעשה. האתגר הוא הטמעת תרבות הבטיחות כערך וכאורח חיים בכלל הפעילויות והעיסוקים במכינות הקדם צבאיות משלב התכנון ועד הביצוע והבקרה, באמצעות דוגמא אישית של המנהלים והמדריכים ותוך הדגשת האחריות והמחויבות הכוללת של הסגל והחניכים.

. מרכיבים חיוניים בתרבות הבטיחות במכינות:

1. מנהיגות : היכולת של המנהלים במכינות להוביל לשינוי בתרבות הארגונית כך שהבטיחות משתלבת בתהליכי העבודה במכינה כערך ולא רק כצורך .
2. אחריות : האחריות היא כוללת , מתחילה בחינוך החניכים לאחריות ומסתיימת באחריות המדריכים והמנהלים . יש לשלב את החינוך לאחריות הנלמד במכינה דרך קבע לחיזוק תרבות הבטיחות .
3. תרבות של למידה : הפקת לקחים מתמשכת היוצרת שיפור באיכות ביצוע המשימות ותוך הפחתה של טעויות החוזרות על עצמן .

תהליך הטמעת תרבות של בטיחות:

5. דיון:

- מהי תרבות של בטיחות?
- מדוע ועדת אהרונישקי שמה דגש גדול כב על תרבות פנים ארגונית?
- מה תרבות כזאת כוללת?
- איזה שינוי נדרש מכל חברי המסגרת החינוכית כדי להיות בתרבות של בטיחות?

נותנים לחניכים וות שונים וות את הפתקים הבאים:

- אף אחד לא ידע, אפשר שנעשה את זה למרות שזה לא בטיחותי.
- אוף, הבריוקרטיה של הבטיחות רק מגבילה את הפעילות שלנו. בואו נסמן וי ונעבור הלאה
- חייבים לעמוד בתקן הבטיחות, זה יפגע בביטוח שלנו, ויפגע בשם המכינה שלנו
- חיי החניכים שלנו הם הדבר הכי חשוב. אנחנו צריכים לשמור עליהם
- בכל פעם שאנחנו מתכננים פעילות, אנחנו גם חושבים על איך להפוך אותה לבטוחה יותר

התבוננו בציר ההטמעה של תרבות של בטיחות.

- למה כל משפט שייך?

- מה המשמעות של בטיחות כערך? של בטיחות כDNA?
- באיזו נקודה אנחנו כמסגרת חינוכית עבשיו לדעתכם?
- איפה אנחנו רוצים להיות?

6. קוראים את הטקס של יצחק רבין - יהיה בסדר (ערוך, בנספח) (10 דקות)
- מה רבין דורש מהמפקדים בנאום שלו?
  - מה המשמעות של להפרד מתפיסת היהיה בסדר?
  - כשאנחנו שמים את ערך החיים במרכז, כערך החשוב ביותר מה זה דורש מאתנו ביום יום?
  - איזו מין חברה אנחנו שואפים להיות?

"הבעיה שלנו: יהיה בסדר"

טקס סיום מחזור של בית הספר לפיקוד ומטה של צה"ל, 1992

לאחת הבעיות הכואבות שלנו יש שם, שם פרטי ושם משפחה – זהו צירוף שתי המילים "יהיה בסדר". צירוף המילים האלה, שרבים מאיתנו שומעים בחיים היום-יום של מדינת ישראל, הוא בלתי-נסבל. מאחורי שתי המילים האלה חבוי בדרך-כלל כל מה שלא "בסדר": יהירות ותחושת ביטחון עצמי מופרז, כוח ושררה, שאין להם מקום. ה"יהיה בסדר" מלווה אותנו כבר זמן רב, שנים, והוא סממן לאווירה הגובלת בחוסר אחריות ברבים מתחומי חיינו. ה"יהיה בסדר", אותה טפיחת כתף חברה'מנית, אותה קריצת עין, אותו "סמוך עלי", הוא סממן לחוסר סדר ומשמעת, למקצועיות שאיננה, לבטלנות שישנה. אווירת ה"חפיף" היא, לצערי הרב, נחלת ציבורים רבים בישראל, לאו דווקא בצה"ל. היא אוכלת בנו בכל פה. ואנחנו כבר למדנו בדרך הקשה והכואבת ש"יהיה בסדר" פירושו שהרבה מאוד לא "בסדר".

מה אני רואה לעצמי זכות וחובה לתבוע מכם?

בראש ובראשונה – אחריות. נותנים בידכם גורל חיי אנשים אחרים. נותנים בידכם מסגרות ארגוניות גדולות ביותר, שאנשים בעלי ניסיון של עשרות שנים לא זוכים להיות אחראים לדומות להן. נותנים לאחריותכם ציוד לחימה ששווה עשרות מיליונים, מאות מיליונים. ואנחנו, שנותנים בידכם את הסמכות והאחריות לחיי אנשים, לחיי הבנים והבנות שלנו, שמים בכם את מבטחנו, אחרי שהוכחתם יכולת וצברתם ניסיון. האחריות שלכם היא מוחלטת. אין לכם אל מי להביט מאחוריכם. האחריות נעצרת אצלכם.

צבא הולך למלחמות וחוזר מהן פגוע ושכול. במלחמות נופלים קורבנות, חובתנו לעשות הכול כדי לחסוך את המלחמות. אבל לפעמים אין ברירה. נפל בגורלי לבקר בבתי משפחות שכולות רבות בישראל, ואני אומר לכם במלוא האחריות, שאין דומה ביקור תנחומים אצל משפחה ששכלה את בנה במלחמה לביקור אצל משפחה שבנה איבד את חייו רק משום שחברו פלט כדור, רק משום שמפקדו נתן פקודה לא מקצועית ולא נכונה, רק משום שחבריו שיחקו בחומרי נפץ, או ברשת על מסלול המראה. אין ניחומים למשפחה שבנה נפל במלחמה, אבל בני המשפחה יודעים אז שבמותו הציל את חיינו. מה תאמרו לאם שבנה נהרג רק משום שאחד החיילים לא פעל לפי ההוראות והפקודות? שמישהו פלט כדור? נסע במהירות מופרזת? איך נישיר מבט לעיניו של אב, שבנו נהרג בגלל שמישהו חשב ואמר "סמוך עלי" או "יהיה בסדר", ושום דבר לא היה בסדר?

בשנים האחרונות, בעיקר בשנתיים האחרונות, חלה ירידה משמעותית במספר התאונות והנפגעים בצה"ל, אבל את המשפחות לא מעניינת הסטטיסטיקה. מי ששכל את ילדו, שום מספר ושום אחוז אינם מעניינים את ביתו שנחרב. לא התרגלנו ולא נתרגל להרוגים בתאונות בצה"ל, וכל קורבן שכזה מחולל מצב רוח קשה בציבורים רחבים. אני יודע שבתנאים שבהם פועל צה"ל עלולות לקרות גם תאונות. אני יודע שצה"ל עושה כל מאמץ למנוע תאונות ונפגעים. רק מי ששירת כמוני, בשנות החמישים והשישים, יודע להעריך עד כמה השיפור גדול. אני ער למעשים הגדולים למניעת תאונות בצה"ל ואומר לכם: אין די בכך. אל תאמרו: אי-אפשר היה למנוע. אל תאמרו: זו הייתה גזירת גורל. אין זה כך. הרבה מאוד, כמעט הכול, תלוי בכם. אליכם התכוון ראש-הממשלה הראשון, דוד בן-גוריון, כאשר אמר: "תדע כל אם עברייה שמסרה את גורל בנה לידי המפקדים הראויים לכך". אתם הראויים. אתם האחראים.

- אף אחד לא ידע, אפשר שנעשה את זה למרות שזה לא בטיחותי.
- אוף, הבירוקרטיה של הבטיחות רק מגבילה את הפעילות שלנו. בואו נסמן וי ונעבור הלאה
- חייבים לעמוד בתקן הבטיחות, זה יפגע בביטוח שלנו, ויפגע בשם המכינה שלנו
- חיי החניכים שלנו הם הדבר הכי חשוב. אנחנו צריכים לשמור עליהם גם במחיר של ביטול פעולות.
- בכל פעם שאנחנו מתכננים פעילות, אנחנו גם חושבים על איך להפוך אותה ל בטוחה יותר.